

Perspektivstudien 2009

Trenderna som styr försvarets framtid

Försvarsmakten genomgår en stor förändring som i huvudsak ska vara klar runt 2014. I perspektivstudien för 2009 analyseras faktorer som kan påverka försvaret under de närmaste 20 åren. Genom omvärldsanalyser och studier av den tekniska utvecklingen utkristalliseras sex militärstrategiska trender som bedöms kunna påverka utformningen av det nya försvaret

Perspektivstudien är kontinuerlig. Studien är ett underlag för politiska beslutsfattare och ett stöd för försvarets egen planering.

Hela rapporten liksom denna sammanfattning finns på www.mil.se

Sammanfattande slutsatser i perspektivstudiens rapport 2009

Den omvärldsanalys och den analys av militärstrategisk utveckling som låg till grund för den gällande försvarspolitiska inriktningen bedöms i stort vara giltig även på längre sikt. Dagens utmaningar och hot är i många avseenden regionala eller globala till sin karaktär. En enskild stat av Sveriges storlek kommer att ha svårt att hantera dessa på egen hand.

Regionala och globala utmaningar och hot fortsätter att orsaka kriser och konflikter över hela konfliktskalan. Utvecklingen mot en mångfacetterad insatsmiljö med såväl konventionella som okonventionella hot samt reguljära och irreguljära aktörer bedöms fortsätta. För att hävda Sveriges suveränitet och värna svenska intressen behöver Sverige en kvalificerad, och relativt bred militär förmåga för att kunna verka över hela skalan från lågintensiva till högintensiva konflikter. Det innebär också ett fortsatt ökat behov av väl fungerande

samordning, samarbete och samverkan mellan militära och civila resurser.

Utvecklingen inom närområdet är av stor betydelse för Sverige, Norden och övriga Europa. Framtida konsekvenser av klimatförändringar, energiförsörjning, samarbete, utvecklingen i Ryssland och den säkerhetspolitiska utvecklingen i regionen är svåra att förutsäga och behöver följas och analyseras vidare.

Transformering av det kalla krigets stora militära styrkor till mindre mer flexibla och användbara enheter är en trend som består i västvärlden. Den transformeringsfas som Försvarsmakten nu genomför syftar till att skapa bättre förutsättningar att möta framtidens utmaningar och hot.

Inte minst personalförsörjningssystemet genomgår omfattande förändringar genom att ett frivilligbaserat personalförsörjningssystem införs. Anställningsformerna ändras vilket kan innebära förändringar inom många områden avseende t.ex. lag- och andra författningsändringar samt förutsättningarna för folkförankring. Att säkerställa Försvarsmaktens attraktionskraft är en avgörande faktor för att över tiden kunna rekrytera frivillig personal. Sammantaget innebär personalförsörjningssystemet att flera myndigheter, inklusive Försvarsmakten, men även övriga samhället kommer att påverkas. Ett exempel på det sistnämnda blir olika civila arbetsgivares syn på en anställds tjänstgöring inom Försvarsmakten.

De förmågor som Försvarsmakten idag har fortsätter att vara betydelsefulla. Samtidigt

ökar betydelsen i omvärlden avseende områden inom vilka Försvarsmakten idag har begränsad förmåga, exempelvis förmågan till kommunikation och spaning med hjälp av rymdbaserade system, informationsarenan samt skydd mot verkansmedel med masseffekt.

Strategiska samarbeten, förmåga att även kunna hantera irreguljära motståndare, civilmilitär samordning, samarbete och samverkan, omsättning av plattformar och system samt ekonomiska förutsättningar är viktiga drivkrafter i den fortsatta transformeringen av Försvarsmakten för att möta framtida strategiska utmaningar och hot. Strategiska och operativa samarbeten får en än större betydelse för möjligheterna till framgångsrik krishantering.

En viktig grund för det fortsatta perspektivstudiearbetet utgör omvärldsutvecklingen.

I denna har sex dominerande internationella militärstrategiska trender identifierats, som alla utgår från ett västligt perspektiv

Fortsatt transformering av försvarsmakter

I västvärlden kan idag fyra huvudsakliga områden inom transformering urskiljas.

Det första området innebär att personalförsörjning baseras på frivillighet, detta i syfte att öka förbandens tillgänglighet, kvalitet och användbarhet.

Det andra består av krav på tydligare avvägning mellan prestanda och kvantitet inom insatsorganisationerna.

Det tredje innebär ökat fokus på nya lösningar. Detta för att uppnå effektivare användning av tillgängliga resurser, varvid exempelvis kostnadsdelning i internationella samarbeten och nya lösningar inom logistik såsom offentlig privat samverkan (OPS) prövas.

Det fjärde området, slutligen, utgörs av utvecklingen av "Network Enabled Capabilities" (NEC) och innebär ihopkoppling och kortare ledtider mellan sensorer och verkansmedel samt ökade möjligheter till samverkan mellan system och stridskrafter, vilket ökar stridskrafternas verkansförmåga.

Att använda energi som politiskt vapen är inget nytt. Oljekrisen 1973 ledde till en omfattande och långvarig lågkonjunktur i västvärlden sedan oljepriset fördubblats.

Illustration: Martin Ek

Ökade behov av strategiska och operativa samarbeten

En viktig bevekelsegrund för samarbete är att flertalet möjliga utmaningar och hot är globala och transnationella till sin karaktär. De västerländska staterna har i relativt stor utsträckning sammanfallande intressen och står inför gemensamma utmaningar och hot. I flertalet fall är det svårt för en enskild aktör att ensam hantera dessa utmaningar och hot. Det är därmed rimligt för västvärldens stater att hantera utmaningar och hot tillsammans med andra aktörer för att uppnå större operativ effekt och sprida risker, inom ramen för strategiska och operativa samarbeten. Detta manifesteras bland annat i Lissabonfördraget, den Europeiska säkerhetsstrategin (ESS), EU:s gemensamma säkerhets och försvarspolitik (ESFP), samarbetet inom Nato samt den av Sverige uttalade Solidaritetsförklaringen.

Ökade behov av samordning mellan civila och militära resurser

En generell tendens bland flera av västvärldens stater är att utmaningar och hot i ökande utsträckning hanteras genom samordning av nationella civila och militära resurser. Karaktären på utmaningar och hot är ofta sådana att de inte kan hanteras med enbart militära resurser. Vidare kan militära resurser stödja civila myndigheter vid svåra påfrestningar och kriser. Klimatförändringar medför dessutom att risken ökar för naturkatastrofer som inte kan hanteras av en enskild stats resurser.

Informationssamhällets utveckling förändrar villkoren för insatser

Informationssamhällets utveckling ökar möjligheten att i realtid genom media och tekniska system sprida budskap och kunskap. Världen synes ”krympa”, i tid och avstånd. En effekt av detta är att det blir allt viktigare att ha förmåga att kunna ta initiativet avseende den mediebild som förmedlas kring en händelse eller ett förlopp. En annan effekt är att nya hot kan uppstå genom att kunskap om nya metoder och medel snabbare kan spridas även till icke statliga aktörer i hela världen.

Fortsatt spridning av information och utveckling av informationssamhället kommer att bidra till att globala maktförhållanden föränd-

ras. Utvecklingen innebär även att det blir allt svårare att isolera en konflikt geografiskt – allt fler berörs av direkta och indirekta effekter och kan därmed tvingas att engagera sig i vad som tidigare betraktades som perifera frågor.

Tekniken ger nya militära möjligheter

Inom många teknikområden är civil utveckling med kommersiella drivkrafter ledande. USA är idag ledande inom många civila teknikområden och svarar dessutom för huvuddelen av världens satsningar på militär forskning och utveckling samt investeringar i militär materiel. Teknikutvecklingen är därmed i hög grad beroende av USA:s fortsatta satsningar. Minskande försvarsanslag i flera av västvärldens länder i kombination med att utvecklingen i många avseenden blir alltmer avancerad och dyr att driva, är en drivkraft för att öka graden av samarbete avseende militär teknikutveckling.

Teknikutvecklingen medför delvis förändrade hot från terrorism och massförstörelsevapen samt en ökad sårbarhet i samhället för IT-attacker och påverkansoperationer. Vidare ökar användandet av rymdbaserade och obemannade system. Spridningen av kommersiell teknik ger i vissa avseenden irreguljära aktörer, som exempelvis motståndsrörelser eller terrorister, ett större utbud av olika typer av vapen.

Massförstörelsevapen och verkansmedel med masseffekt

Hotet från och rädslan för massförstörelsevapen är i sig ett säkerhetspolitiskt maktmedel som under de senaste tjugo åren utvecklats från ren klassisk terrorbalans mot politisk utpressning och som medel inom terrorism. Trots internationella överenskommelser sprids förmågan att använda massförstörelsevapen till ett större antal stater och möjligen även andra aktörer. En trend i västvärlden är därför ett ökande fokus på skydd mot massförstörelsevapen inkluderande olika former av missilförsvar, exempelvis i syfte att skydda operationsområden eller befolkningscentra. ●